

FN:s konvention om barnets rättigheter

Distr.: allmän
den 6 mars 2015

Original: engelska

FN:s kommitté för barnets rättigheter

Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport*

I. Inledning

1. Kommittén behandlade Sveriges femte periodiska rapport (CRC/C/SWE/5) vid sitt 1936:e och 1938:e möte (CRC/C/SR.1936 and 1938), som ägde rum den 13 och 14 januari 2015, och antog, vid sitt 1983:e möte som ägde rum den 30 januari 2015, nedanstående sammanfattande slutsatser och rekommendationer.

2. Kommittén välkomnar inlämningen av Sveriges femte periodiska rapport och de skriftliga svaren på frågorna (CRC/C/SWE/Q/5/Add.1), som gav ökad kunskap om situationen när det gäller barns rättigheter i konventionsstaten. Kommittén vill uttrycka sin uppskattning över den konstruktiva dialogen med konventionsstatens delegation bestående av personer på hög nivå inom olika sektorer.

II. Uppföljningsåtgärder som vidtagits och framsteg som gjorts av konventionsstaten

3. Kommittén välkomnar att konventionsstaten vidtagit följande lagstiftningsåtgärder:
- a) De ändringar som gjorts i socialtjänstlagen och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), som trädde i kraft i januari 2013.¹
 - b) De ändringar som gjorts i lagstiftningen om sexualbrott mot barn, som trädde i kraft i juli 2013.²
 - c) Skydd mot åldersdiskriminering i diskrimineringslagen, som utvidgats genom en lagändring som innebär att fler samhällsområden omfattas, som trädde i kraft i januari 2013.
 - d) Skollagen som började tillämpas i juli 2011.

* antagna av kommittén vid sitt 68:e möte (12–30 januari 2015).

¹ Se CRC/C/SWE/Q/5/Add.1, punkt 108.

² Ibid. punkt 112.

4. Kommittén noterar också med uppskattning att konventionsstaten ratificerat
 - a) Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp, i juni 2013,
 - b) Haagkonvention nr 34 om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldransvar och åtgärder till skydd för barn, i september 2012,
 - c) tilläggsprotokollet mot olaglig tillverkning av och handel med skjutvapen, deras delar, komponenter och ammunition till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande brottslighet, i juni 2011,
 - d) Europarådets konvention om bekämpande av människohandel, i maj 2010.
5. Kommittén välkomnar också följande institutionella och politiska åtgärder:
 - a) Tillsättandet av en kommission mot antiziganism, mars 2014.
 - b) Den nationella handlingsplanen för skydd av barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp 2014–2015, februari 2014.
 - c) Den långsiktiga strategin för att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, december 2013.
 - d) Handlingsplanen PRIO psykisk ohälsa, maj 2012.
 - e) Strategin för romsk inkludering 2012–2032.
 - f) Policyn om demokrati och mänskliga rättigheter i utvecklingssamarbete för 2012.

III. Huvudsakliga förbättringsområden och rekommendationer

A. Allmänna åtgärder för genomförande (artiklarna 4, 42 och 44, punkt 6, i konventionen)

Kommitténs tidigare rekommendationer

6. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar alla nödvändiga åtgärder för att följa de av kommitténs tidigare rekommendationer som utfärdades 2009 efter behandlingen av konventionsstatens fjärde periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/4) och som inte har genomförts eller som inte har genomförts i tillräcklig omfattning och, i synnerhet, de som avser konventionens och dess fakultativa protokolls rättsliga ställning i konventionsstaten (se *ibid.*, punkt 10), asylsökande barn och flyktingbarn (se CRC/C/SWE/CO/4, punkt 61) och sexuellt utnyttjande, inklusive barnpornografi (se *ibid.*, punkt 67).**

Lagstiftning

7. Kommittén noterar de satsningar som konventionsstaten gjort för att ta itu med kommitténs tidigare påpekande om att konventionen fortfarande inte formellt erkänts som svensk lag och, i synnerhet, informationen i konventionsstatens skriftliga svar om att en utredning tillsatts i mars 2013 för att analysera hur tillämpningen av lagar och andra författningar stämmer överens med konventionen.

8. **Kommittén uppmanar konventionsstaten att skynda på den utredning som tillsattes i mars 2013 och att vidta alla nödvändiga åtgärder för att nationell lagstiftning fullt ut ska överensstämma med konventionen och att konventionen vid konflikt alltid ska väga tyngre än bestämmelser i nationell lag.**

Resursfördelning

9. Kommittén noterar med oro att den nationella budgeten inte innehåller särskilda budgetsatsningar på genomförandet av konventionen.

10. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten**

a) i sin nästa periodiska rapport till kommittén lämnar specifik information, i siffror och procent, om den nationella budgeten när det gäller genomförandet av konventionen,

b) utformar statens budget utifrån ett barnrättsperspektiv genom att införa ett system för att kontrollera fördelningen och användningen av resurser för barn i hela budgeten,

c) gör bedömningar av hur "barnets bästa" beaktas vid investeringar eller budgetnedskärningar i någon sektor och bedömer konsekvensen av sådana investeringar eller budgetnedskärningar för både flickor och pojkar.

Samordning

11. Kommittén är oroad över de skillnader som kvarstår när det gäller genomförandet av konventionen i kommunerna och landstingen, vilket leder till att barns tillgång till stöd och tjänster inte är likvärdig.

12. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten inrättar en högnivåmekanism med ett tydligt mandat och med befogenhet att säkerställa likvärdig tillgång till alla rättigheter på regional och kommunal nivå, och avsätter nödvändiga mänskliga, tekniska och ekonomiska resurser för att detta ska fungera effektivt.**

Oberoende övervakning

13. Kommittén upprepar sin uppskattning över de många åtgärder som vidtagits av Barnombudsmannen för att genomföra barns rättigheter (se CRC/C/SWE/CO/4, punkt 15), men upprepar sin oro över att Barnombudsmannen inte kan ta emot enskilda klagomål från barn eller för barns räkning.

14. **Mot bakgrund av kommitténs allmänna kommentar nr 2 (2002) om den roll oberoende institutioner för mänskliga rättigheter har när det gäller att främja och skydda barnets rättigheter, rekommenderas konventionsstaten att vidta alla lämpliga åtgärder för att ge Barnombudsmannen mandat och lämpliga resurser för att kunna ta emot, utreda och hantera klagomål från barn på ett sätt som präglas av lyhördhet inför barnet, för att kunna garantera barnets integritet och skydd och för att kunna vidta övervaknings-, uppföljnings- och kontrollåtgärder när det gäller barn som utsatts för kränkningar. Kommittén rekommenderar också att konventionsstaten stärker Barnombudsmannens oberoende.**

B. Allmänna principer (artiklarna 2, 3, 6 och 12 i konventionen)

Icke-diskriminering

15. Kommittén berömmar konventionsstaten för dess arbete för att komma till rätta med olika former av diskriminering, bl.a. dess vittomfattande lagstiftning mot diskriminering, den långsiktiga strategin för att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, och kommissionen mot antiziganism. Kommittén är dock oroad över att

a) vissa grupper av barn fortfarande utsätts för diskriminering, i synnerhet barn från utsatta och marginaliserade familjer och barn till invandrare, bl.a. afrikanska och afrosvenska barn,

b) ordet *ras* tagits bort i den nya diskrimineringslagen och i regeringsformen samt att det inte finns några uttryckliga rättsregler som olagligförklarar och förbjuder organisationer som främjar och uppmanar till rashat, som tidigare påpekats av kommittén för avskaffande av rasdiskriminering (CERD/C/SWE/CO/19-21, punkterna 6 och 13),

c) det förekommer att romska barn diskrimineras av sina skolkamrater,

d) det förekommer att barn som är homosexuella, bisexuella eller transpersoner (hbt) utsätts för mobbning, hotelser och våld.

16. Kommittén uppmanar konventionsstaten att anstränga sig ytterligare och stärka sina åtgärder för att effektivt bekämpa alla former av diskriminering och att

a) ändra sin lagstiftning för att upprätthålla förbudet mot diskriminering i samband med bl.a. etnicitet och att olagligförklara organisationer som främjar och uppmanar till rashat,

b) särskilt fokusera på att arbeta förebyggande mot diskriminering och att, vid behov, vidta aktiva åtgärder för att skydda barn i sårbara situationer, inklusive barn i marginaliserade och missgynnade familjer, med migrationsbakgrund samt romska barn och barn som är homosexuella, bisexuella eller transpersoner,

c) satsa på att öka kunskapen, bl.a. genom kampanjer som riktar sig särskilt till barn och ungdomar, för att få bort alla former av diskriminering.

Barnets bästa

17. Kommittén noterar med uppskattning att barnets rätt att få sitt bästa beaktat tas upp i vissa lagar, men är fortfarande oroad över att det inte läggs tillräcklig vikt vid denna rätt, särskilt inte i asylprocesser som inbegriper barn. Kommittén är också oroad över att

a) det inte görs en obligatorisk konsekvensanalys med utgångspunkt i barnets rättigheter vid alla åtgärder som rör barn,

b) relevanta yrkesgrupper inte har tillräcklig utbildning i bedömning av barnets bästa.

18. Mot bakgrund av kommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013) om barnets rätt att få sitt bästa satt i främsta rummet, upprepas de tidigare rekommendationerna (CRC/C/SWE/CO/4, punkt 28) om att konventionsstaten bör stärka sina åtgärder för att höja kunskapen om betydelsen och den praktiska tillämpningen av principen om barnets bästa och att säkerställa att artikel 3 i konventionen vederbörligen återspeglas i lagstiftningen och administrativa åtgärder. Kommittén rekommenderar också konventionsstaten att

a) införa obligatoriska konsekvensanalyser med utgångspunkt i barnets rättigheter för att bedöma konsekvenserna av föreslagna beslut om politik, lagstiftning, regler, budget, internationellt samarbete och andra administrativa beslut som påverkar barn och barns åtnjutande av sina rättigheter,

b) säkerställa att principen om barnets bästa ligger till grund för och är vägledande i alla beslutsprocesser, särskilt i asylärenden som inbegriper barn, inklusive genom att erbjuda regelbunden utbildning till personal på Migrationsverket och de sociala myndigheterna samt mer utbildning i bedömning av barnets bästa.

Respekt för barnets åsikter

19. Kommittén ser positivt på åtgärderna i socialtjänstlagen och skollagen för att genomföra barnets rätt att komma till tals, men noterar med oro att den rätten är otillräckligt genomförd i praktiken, i synnerhet när det gäller vårdnad, boende och umgänge, i utredningar inom socialtjänsten och i asylprocessen. Kommittén är också oroad över att ett barn enligt utlänningslagen (1 kap 11 §) ska höras endast om det inte är olämpligt.

20. **Mot bakgrund av kommitténs allmänna kommentar nr 12 (2009) om barnets rätt att bli hörd rekommenderas konventionsstaten vidta åtgärder för att stärka den rätten i enlighet med artikel 12 i konventionen och att säkerställa ett effektivt genomförande av lagstiftning som erkänner barnets rätt att komma till tals i relevanta rättsliga förfaranden, inklusive genom att inrätta system och/eller förfaranden för att socialsekreterare och domstolar ska kunna följa principen. Kommittén uppmanar också konventionsstaten att skyndsamt vidta rättsliga åtgärder för att ändra 1 kap 11 § i utlänningslagen, ta bort olämplighetsundantaget och säkerställa att ett barn alltid får komma till tals vid beslut som påverkar barnet.**

Rätten till liv, överlevnad och utveckling

21. Kommittén är oroad över det höga och ökande antalet självmord bland personer med funktionsnedsättning, inklusive barn, i konventionsstaten, som tidigare påpekats av kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (se CRPD/C/SWE/CO/1, punkt 29).

22. **Kommittén uppmanar konventionsstaten att vidta alla nödvändiga åtgärder för att förhindra, identifiera och komma till rätta med grundorsakerna till självmord hos barn med funktionsnedsättning.**

C. Medborgerliga rättigheter och friheter (artiklarna 7, 8 and 13–17)

Tillgång till lämplig information

23. Kommittén noterar med uppskattning de åtgärder som konventionsstaten vidtagit för att informera barn och deras föräldrar om användningen av informations- och kommunikationsteknik (IKT), t.ex. den turnerande konferensen Digital turist och den årliga "Safer Internet Day", men är oroad över att skolelever och föräldrar inte får tillräckligt mycket utbildning om de risker som är förknippade med användningen av IKT.

24. **Mot bakgrund av de rekommendationer som dagen för allmän diskussion om digitala medier och barns rättigheter gav upphov till rekommenderas konventionsstaten att**

a) **anstränga sig ytterligare för att ta fram regelverk till skydd för barns integritet och på lämpligt sätt utbilda barn, lärare och familjer i säker användning av IKT, i synnerhet i hur barn kan skydda sig själva från pedofiler, från att utsättas för information och material som är skadliga för deras välbefinnande och från nätmobbning,**

b) **öka kunskapen hos barn om de allvarliga konsekvenser som nätmobbning kan få för deras kamrater,**

c) **stärka mekanismerna för övervakning och lagföring av IKT-relaterade kränkningar av barns rättigheter.**

D. Våld mot barn (art. 19, 24, punkt 3, 28, punkt 2, 34, 37 a och 39)

Tortyr och annan grym eller förnedrande behandling eller bestraffning

25. Kommittén är allvarligt oroad över användningen av isolering av barn som misstänks för brott och som placerats i häkte och arrest och över det stora antalet barn i det senare samt över den tvångsbehandling och den ofrivilliga behandling som barn med funktionsnedsättning utsätts för i psykiatriska vårdmiljöer, i synnerhet användningen av remmar eller bälten i upp till två timmar, och av avskiljning.

26. **Med hänvisning till kommitténs allmänna kommentar nr 8 (2006) om barnets rätt till skydd mot kroppslig bestraffning och andra grymma eller förnedrande former av bestraffning och kommitténs allmänna kommentar nr 13 (2011) om barnets rätt till frihet från alla former av våld uppmanas konventionsstaten att**

a) omgående bryta isoleringen för alla barn och ändra sin lagstiftning så att användningen av isolering under alla omständigheter är förbjuden,

b) i lag förbjuda användningen av remmar och bälten och av avskiljning i psykiatriska vårdmiljöer och på andra inrättningar,

c) säkerställa att barn på alla vårdinrättningar har tillgång till en oberoende klagomålsmekanism, att förhållandena på sådana institutioner regelbundet och effektivt övervakas och att rapporter om grym, omänsklig eller förnedrande behandling av förvarstagna barn skyndsamt och objektivt utreds,

d) utbilda medicinsk och icke-medicinsk personal i vårdmetoder som inte inbegriper våld och tvång,

e) standardisera polisens rapporteringsmekanismer för barn som är förvarstagna i arrester.

Övergrepp och vanvård

27. Kommittén välkomnar tillsättningen 2012 av en nationell samordnare mot våld i nära relationer. Kommittén är emellertid oroad över att antalet offer för barnmisshandel har ökat betydligt, särskilt när det gäller barn upp till 6 år och är besviken över att endast ett fåtal av anmälningarna om sådan misshandel leder till åtal. Vidare noterar kommittén med oro att

a) barn som utsätts för övergrepp och vanvård ofta har svårt att få tillgång till rehabiliteringstjänster och psykiatrisk vård, framför allt på grund av den bristande tydligheten om vårdkedjan i stora delar av konventionsstaten,

b) personal i skolor och på institutioner inte är ordentligt utbildad för att upptäcka tidiga tecken på övergrepp och vanvård, vilket leder till att endast ett fåtal av fallen anmäls till socialtjänsten.

28. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar alla nödvändiga åtgärder för att få till stånd ett sammanhängande och samordnat system som skyddar barn, för att ytterligare stärka kunskaps- och utbildningsprogram, bl.a. kampanjer, som involverar barn, för att fler fall av övergrepp och våld mot barn ska anmälas samt för att utforma en heltäckande strategi för att förhindra och bekämpa övergrepp och vanvård av barn och**

a) att avsätta tillräckliga mänskliga, tekniska och ekonomiska resurser för genomförandet av långsiktiga program för att komma till rätta med grundorsakerna till våld och övergrepp,

b) att fortlöpande utbilda personal i skolor och på institutioner om hur man kan upptäcka tecken på att barn far illa,

c) att uppmuntra till lokalt förankrade program som har till syfte att förhindra och reagera på våld i hemmet, övergrepp och vanvård, inklusive genom att låta före detta brottsoffer, frivilliga och kommuninvånare delta och att ge dem utbildning och stöd,

d) att upprätta en nationell databas över alla förekomster av våld i hemmet riktat mot barn och göra en omfattande utredning av våldets omfattning, orsaker och karaktär,

e) att säkerställa att barn som utsatts för våld och övergrepp har tillräcklig tillgång till lämpliga fysiska och psykologiska insatser.

Sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp

29. Kommittén uppskattar de åtgärder som konventionsstaten vidtagit mot sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp och i synnerhet att tillämpningsområdet för grovt sexuellt övergrepp mot barn utvidgats, straffet höjts och preskriptionstiden för sexuellt utnyttjande av barn förlängts. Kommittén är emellertid oroad över den fortgående barnprostitutionen och barnpornografin i konventionsstaten och över bristen på data om sexuellt utnyttjande av barn, inklusive om handel med barn till och inom konventionsstaten för sexuella ändamål, eller om barn som utsätts för sexuella övergrepp eller sexuellt utnyttjande av svenska medborgare utomlands.

30. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten anstränger sig ytterligare för att eliminera förekomsten av utnyttjande och sexuella övergrepp och**

a) upprättar en mekanism för systematisk insamling av data uppdelat på ålder, kön, etniskt ursprung, nationellt ursprung, geografiskt läge och socioekonomisk ställning,

b) satsar mer på att utveckla program och politik för att förhindra att sådana brott begås och för att brottsoffer ska återhämta sig och återintegreras i samhället, i enlighet med de slutdokument som antogs av Världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn.

Barnets rätt till skydd mot alla former av våld

31. Kommittén uppskattar de åtgärder som konventionsstaten vidtagit mot mobbning, men noterar med oro att skolornas handlingsplaner mot mobbning sällan uppges bygga på en kartläggning av behov, att antalet elever som utsätts för någon form av trakasserier, inklusive nätmobbning, av andra elever ökar och att sociala medier-företag inte i tillräckligt hög utsträckning deltar i bekämpningen av mobbning och trakasserier på nätet.

32. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten gör ytterligare ansträngningar för att bekämpa alla former av mobbning och trakasserier, inklusive nätmobbning och mobbning genom mobilen och i synnerhet**

a) ökar sociala medier-företags deltagande, förbättrar förmågan hos lärare, andra personer som arbetar i skolan och elever att tolerera mångfald i skolan och förbättra elevers konfliktlösningsfärdigheter och att involvera barn i de initiativ som syftar till att eliminera förekomsten av mobbning,

b) säkerställer att alla skolor med jämna mellanrum undersöker elevernas, personalens och föräldrarnas erfarenheter av mobbning och trakasserier och i sina handlingsplaner för att bekämpa mobbning utgår från dessa undersökningar.

Hjälplinjer

33. Kommittén noterar med uppskattning att många av konventionsstatens kommuner har en hjälplinje som är bemannad dygnet runt med socionomutbildad personal, men att ett stort antal kommuner endast har kapacitet att ta emot hjälplinjesamtal under dagen.

34. **Kommittén uppmanar konventionsstaten att avsätta mer mänskliga, tekniska och ekonomiska resurser till hjälplinjer för att kunna erbjuda en dygnet runt-öppen service i hela landet.**

E. Familjemiljö och alternativ vård 5, 9–11, 18 (punkterna 1 och 2), 20–21, 25 och 27 (punkt 4))

Barn som berövats sin familjemiljö

35. Kommittén uppskattar de olika åtgärder som konventionsstaten vidtagit för att underlätta kontakten mellan barn och deras frihetsberövade föräldrar, inklusive inrättandet av besökslägenheter på flera anstalter. Kommittén är emellertid oroad över att närhetsprincipen bara är en faktor bland andra som beaktas i stället för att vara obligatorisk, vilket kan innebära att barn får resa långt för att besöka sina föräldrar och att vissa familjer inte kan göra sådana resor på grund av ekonomiska begränsningar. Kommittén är också oroad över att barn som måste resa långt för att besöka en förälder inte automatiskt får besökstiden förlängd på vissa anstalter.

36. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar alla nödvändiga åtgärder för att göra det möjligt för barn med föräldrar på anstalt att upprätthålla personliga relationer och direktkontakt med dem och regelmässigt tillämpa närhetsprincipen. Kommittén uppmanar också konventionsstaten att öka antalet barnvänliga besöksutrymmen på anstalter.**

37. Kommittén är oroad över rapporterade godtyckliga ingripanden i afrosvenskars och afrikaners familjeliv och över sociala myndigheters omhändertagande av barn, som den arbetsgrupp bestående av experter på människor av afrikanskt ursprung efter sitt besök i konventionsstaten tidigare påpekat.

38. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten utförligt reglerar förfaranden som rör omhändertagande av barn från sina familjer och säkerställer att omhändertagande alltid noga utreds, är förenligt med barnets bästa och används som en sista utväg.**

F. Funktionsnedsättning, grundläggande hälsa och välfärd (artiklarna 6, 18, punkt 3), 23, 24, 26, 27 (punkterna 1–3) and 33)

Barn med funktionsnedsättning

39. Kommittén välkomnar den nya bestämmelsen i lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, som föreskriver att ett barn med en funktionsnedsättning ska ges möjlighet att framföra sina åsikter när en insats rör honom eller henne, men är oroad över att barn med funktionsnedsättning inte regelmässigt får komma till tals i frågor som rör dem och inte får möjlighet att uttrycka sig, som framhölls av kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (se CRPD/C/SWE/CO/1, punkt 19). Kommittén är också oroad över att

a) det inte förs någon separat statistik över brott mot barn med funktionsnedsättning och att barn med funktionsnedsättning utsätts för mer våld än barn som inte har någon funktionsnedsättning,

b) även om antalet barn som har tillträde till inkluderande utbildning är mycket högt, ger skollagen skolor möjlighet att neka elever med funktionsnedsättning en plats om det innebär att "betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter" uppstår, förutsatt att kommunen kan erbjuda ett likvärdigt alternativ,

c) skollagen föreskriver att barn med funktionsnedsättning behöver uppnå de "kunskapskrav som minst ska uppnås",

d) föräldrar och personer som arbetar med barn med funktionsnedsättning inte är tillräckligt informerade och utbildade när det gäller dessa barns särskilda behov.

40. Mot bakgrund av kommitténs allmänna kommentar nr 9 (2006) om rättigheter för barn med funktionsnedsättning uppmanas konventionsstaten att anlägga ett perspektiv baserat på mänskliga rättigheter avseende funktionsnedsättning och i synnerhet att

a) säkerställa att befintliga åtgärder för att barn med funktionsnedsättning ska ha rätt att komma till tals i alla frågor som rör dem effektivt genomförs,

b) samla in uppgifter om barn med funktionsnedsättning som har utsatts för brott och informera kommittén om resultatet i nästa rapport, bedriva forskning och samla in uppgifter och statistik om våld mot barn med funktionsnedsättning och stärka sin strategi och sina initiativ för upplysning och utbildning av föräldrar och personer som arbetar med barn och för att öka kunskapen hos allmänheten,

c) säkerställa att alla barn har tillgång till skolor utan diskriminering och att, i detta syfte, upphäva bestämmelsen i skollagen som gör mottagandet av ett barn beroende av vissa faktorer och avsätta tillräckligt mänskligt, tekniskt och ekonomiskt stöd för att säkerställa att inga skolor ställs inför organisatoriska eller ekonomiska begränsningar som hindrar utbildningen från att fullt ut vara inkluderande,

d) skyndsamt vidta rättsliga åtgärder och avsätta alla nödvändiga resurser för att säkerställa att varje barn med funktionsnedsättning ges möjlighet och allt nödvändigt stöd för att nå högsta möjliga utbildningsnivå utifrån barnets egen förmåga,

e) utveckla kunskaps- och utbildningsprogram för föräldrar och lärare om hur de särskilda behoven hos barn med funktionsnedsättning upptäcks och tillgodoses.

Hälsa och hälso- och sjukvård

41. Kommittén välkomnar bestämmelsen om likvärdig hälso- och sjukvård för asylsökande barn, men är oroad över att det fortfarande finns stora skillnader i fråga om fysisk och psykisk hälsa mellan barn från olika ekonomiska bakgrunder.

42. Kommittén uppmärksammar konventionsstaten på sin allmänna kommentar nr 15 (2013) om barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa och rekommenderar att konventionsstaten anstränger sig ytterligare för att förbättra hälsotillståndet hos barn från missgynnade och marginaliserade grupper och avsätter tillräckliga ekonomiska, mänskliga och tekniska resurser för att garantera deras rätt till hälsa, utan diskriminering.

Psykisk hälsa

43. Kommittén noterar med oro

a) den markanta ökningen av antalet barn som bedöms ha så kallade inlärnings- eller beteendessvårigheter, i synnerhet Attention Deficit/Hyperactivity Disorder (adhd),

b) ökningen av förskrivningen av amfetamin och amfetaminliknande psykostimulerande läkemedel, framför allt i form av metylfenidat, utan ordentlig utredning av deras biverkningar, och det missbruk som användningen av dessa läkemedel resulterar i.

44. **Kommittén uppmanar konventionsstaten att inrätta ett system av oberoende experter som bevakar diagnosen av adhd och andra beteendeproblem och användningen av läkemedelsbehandling för barn som fått diagnosen och att**

a) **bedriva oberoende forskning om diagnostiseringsmetoder som används i bedömningen av barns psykiska hälsoproblem,**

b) **säkerställa att lämplig och vetenskapligt beprövad psykologisk behandling och specialiststöd för barn, deras föräldrar och lärare prioriteras framför förskrivningen av läkemedel vid adhd och andra beteendeproblem.**

45. Kommittén är oroad över att skolhälsovården, trots det höga antalet unga med psykisk ohälsa och psykosociala sjukdomar, inte har tillräckligt med resurser för att ta hand om dem i tid och på lämpligt sätt, och att de behöver vänta länge innan de får komma till skolpsykologer och ta del av det psykosociala stödsystemet.

46. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten ökar resurserna till skolhälsovården för att säkerställa att barn har tillgång till och får lämpligt stöd vid psykosociala och psykiska problem samt lämplig psykiatrisk vård inom rimlig tid, som tidigare rekommenderats av kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (se CRPD/C/SWE/CO/1, punkt 18).**

Levnadsstandard

47. Kommittén noterar med oro att

a) ett relativt stort antal barn lever i fattigdom,

b) barn i migrationssituationer i större utsträckning är drabbade av ekonomiska svårigheter än barn med hemvist i konventionsstaten, och att dagersättningen för asylsökande fortfarande är låg och inte har ändrats sedan 1994,

c) till skillnad från det allmänna barnbidraget minskar barnbidraget till asylsökande familjer för det tredje barnet och efterföljande barn,

d) hundratal barn 2013 uppges ha drabbats av vräkning, särskilt till följd av obetald förfallen hyra.

48. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten avsätter mer mänskliga, tekniska och ekonomiska resurser och utreder grundorsakerna till fattigdom i syfte att stärka strategierna och åtgärderna för att**

a) **stärka program till stöd för behövande familjer, i synnerhet ensamstående familjer och de som lever under svåra socioekonomiska eller andra förhållanden,**

b) **höja dagersättningen till asylsökande och skyndsamt vidta rättsliga åtgärder för att säkerställa att ersättningarna inte minskas för familjer med fler än två barn,**

c) **säkerställa att familjer inte tvångsflyttas eller vräks och att barnets rätt till lämpligt boende alltid respekteras.**

G. Särskilda skyddsåtgärder (artiklarna 22, 30, 32–33, 35–36, 37 b–d, 38–39 och 40)

Asylsökande barn och flyktingbarn

49. Kommittén är oroad över uppgifterna om att asylsökande barn skickas tillbaka till sina hemländer i strid med principen om "non-refoulement". Kommittén noterar också med oro

a) att ensamkommande och asylsökande barn löper särskild risk att utsättas för sexuellt utnyttjande och/eller sexuella övergrepp och de många fallen av ensamkommande barn som försvinner varje år, varav de flesta inte utreds tillräckligt,

b) att barnspecifika former av förföljelse, som risken att utsättas för tvångsarbete, barnäktenskap, människohandel, kvinnlig könsstympning eller rekrytering till barnsoldat, i utlänningslagen inte uttryckligen anges som grund för asyl,

c) att barn som omhändertaras på grund av vanvård och/eller våld i hemmet kan utvisas tillsammans med sina föräldrar i enlighet med utlänningslagen,

d) att ingen tidsram anges i lagen om god man för ensamkommande barn, 3 §, som föreskriver att en god man ska förordnas för barnet "så snart det är möjligt", vilket i vissa fall leder till att barn får vänta i flera veckor innan en god man förordnas,

e) att gode män inte alltid är tillräckligt utbildade och inte alltid har med sig en tolk när de träffar barnet,

f) rapporterade fall av långa väntetider för barn innan deras asylärende avgörs,

g) uppgifterna om att många ensamkommande och asylsökande barn inte får vinterkläder, hygienartiklar eller skolmaterial.

50. **Kommittén uppmanar konventionsstaten att skyndsamt vidta åtgärder för att säkerställa att principen om "non-refoulement" alltid respekteras om barn ska skickas tillbaka till sitt hemland. Konventionsstaten rekommenderas vidare att**

a) **utreda alla fall av försvinnanden av ensamkommande barn och vidta alla nödvändiga åtgärder för att öka skyddet av dessa,**

b) **ändra utlänningslagen så att barnspecifika former av förföljelse uttryckligen anges, t.ex. risken att utsättas för tvångsarbete, barnäktenskap, människohandel, kvinnlig könsstympning eller att rekryteras som barnsoldat, som grund för asyl,**

c) **säkerställa att inget barn utvisas tillsammans med föräldrar eller vårdnadshavare från vilka barnet omhändertagits på grund av att det utsatts för våld och/eller övergrepp i deras vård och göra en bedömning av barnets bästa i alla beslut som rör ett sådant barn,**

d) **föreskriva i lag att varje ensamkommande barn omgående förordnas en god man som har lämplig utbildning och som med jämna mellanrum fortbildas, att barnet har regelbundna möten med sin gode man och att en tolk förordnas om språkproblem uppstår för att kommunikationen dem emellan ska fungera effektivt,**

e) **påskynda asylprocessen och säkerställa att alla asylsökande barn är fullt utrustade med grundläggande förnödenheter, i synnerhet lämpliga kläder, hygienartiklar och allt nödvändigt skolmaterial.**

Barn i migrationssituationer

51. Kommittén noterar med oro att barn som anses vara "i transit" har svårt att få tillgång till utbildning och att antalet barn som hoppar av skolan är högre bland barn med migrationsbakgrund.

52. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten ändrar sin lagstiftning för att säkerställa att barn som anses vara "i transit" fullt ut får tillgång till utbildning, vidtar alla nödvändiga åtgärder för att effektivt minska antalet barn som hoppar av skolan och ger dem som har hoppat av skolan möjlighet att återuppta sin skolgång.**

Uppföljning av kommitténs tidigare sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende det fakultativa protokollet om barn i väpnad konflikt

53. Kommittén välkomnar ikraftträdandet av lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i juli 2014, som fastställer att rekrytering och användning i väpnad konflikt av barn som inte fyllt 15 år utgör en krigsförbrytelse. Kommittén är emellertid fortfarande oroad över att personer under 18 år som frivilligt deltar i de frivilliga försvarsorganisationernas totalförsvarsorienterade ungdomsaktiviteter får skjututbildning. Vidare noterar kommittén med oro att

a) det inte finns tillräckliga garantier för att vapen inte skickas till länder där barn har rekryterats eller kan bli rekryterade eller används i fientligheter,

b) det inte finns några mekanismer för en systematisk insamling av uppgifter om flyktingbarn, asylsökande barn och migrantbarn som har rekryterats eller använts i fientligheter utomlands.

54. **Kommittén upprepar sina tidigare rekommendationer (CRC/C/OPAC/SWE/CO/1, punkt 15) om att konventionsstaten ska höja minimiåldern för frivilliga som deltar i skjututbildning som tillhandahålls av frivilliga försvarsorganisationer från 16 till 18 år för att fullt ut respektera det fakultativa protokollets anda och att ge barn fullt skydd under alla förhållanden. Konventionsstaten rekommenderas återigen att informera och utbilda alla frivilliga försvarsorganisationer som erbjuder personer under 18 år skjututbildning och militärliknande utbildning om det fakultativa protokollet och andra relevanta internationella normer. Kommittén uppmanar också konventionsstaten att**

a) införa ett fullständigt förbud mot export av vapen, inklusive små och lätta vapen, om slutdestinationen är ett land som är känt för att barn rekryteras eller används i fientligheter, eller kan komma att rekryteras eller användas i fientligheter,

b) systematiskt samla in uppgifter om flyktingbarn, asylsökande barn och migrantbarn inom sin jurisdiktion som har rekryterats eller använts i fientligheter utomlands.

Uppföljning av kommitténs tidigare slutsatser och rekommendationer avseende det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi

55. Kommittén välkomnar den nationella handlingsplanen för skydd av barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp 2014–2015 och den gemensamma handlingsplan som utarbetats av gränspoliserna i Stockholm, men upprepar sin oro (se CRC/C/OPSC/SWE/CO/1) över att

a) konventionsstaten i sin lagstiftning inte särskilt definierar och förbjuder alla de brott som anges i artiklarna 1, 2 och 3 i det fakultativa protokollet och att konventionsstatens brottsbalk inte omfattar alla brott enligt det fakultativa protokollet,

b) konventionsstaten i sin rättspraxis och lagstiftning inte alltid ger brottsutsatta barn som är över 15 år tillräckligt skydd,

c) kunskapen fortfarande är låg hos de personer som arbetar med eller för barn om hur de riskfaktorer som hänför sig till brotten enligt det fakultativa protokollet identifieras och behandlas samt hur dessa brott ska hanteras, inklusive sådana som inbegriper utländska brottsoffer, och var de ska anmälas,

d) konventionsstatens förklaring i fråga om artikel 2 c i det fakultativa protokollet, där man anger att orden "varje framställning" i artikeln tolkas som att endast avse "visuell framställning" av barnpornografi, utgör ett hinder mot att det fakultativa protokollet för att bekämpa alla former av barnpornografi genomförs fullt ut.

56. Kommittén uppmanar konventionsstaten att vidta alla nödvändiga åtgärder för att se till så att brottsbalken fullt ut överensstämmer med bestämmelserna i det fakultativa protokollet, inklusive genom att

a) kriminalisera alla de brott som avses i artiklarna 1, 2 och 3 i det fakultativa protokollet och alla former av barnpornografi, enligt tidigare rekommendationer, och belägga sexuellt utnyttjande med straff som står i proportion till brottets svårhetsgrad,

b) ge alla barn som utsatts för övergrepp, inklusive barn över 15 år, ett fullgott rättsligt skydd,

c) ompröva sin inställning när det gäller att köp av sexuell handling av barn och utnyttjande av barn för sexuella ändamål anses som "mindre allvarliga sexualbrott mot barn" och att ta bort kravet på dubbel straffbarhet för utlämning när sådana brott begås utanför landets territorium,

d) erbjuda alla personer som arbetar med och för barn systematisk utbildning om det fakultativa protokollet,

e) ta tillbaka sin förklaring i fråga om artikel 2 c i det fakultativa protokollet.

Rättskipning för unga lagöverträdare

57. Kommittén uppskattar det arbete som gjorts för att garantera unga lagöverträdarens rättigheter, men är oroad över att

a) barn som frihetsberövas inte alltid informeras om sina rättigheter och om varför de beläggs med restriktioner och inte heller garanteras sina grundläggande rättigheter så snart de berövas sin frihet, t.ex. rätt till tillgång till försvarare, rätten att bli undersökt av en oberoende läkare och rätten att underrätta en anhörig eller valfri person, som tidigare påpekats av kommittén mot tortyr (CAT/C/SWE/CO/6-7, punkt 7),

b) barn fortfarande sätts i häkte i väntan på rättegång utan att det görs tillräckligt mycket för att hitta alternativ till häktning, och att det finns en brist på allmänna och formaliserade rutiner för hantering av barn i häkte, som togs upp av Barnombudsmannen i sin årsrapport 2013,

c) frihetsberövandets varaktighet, inklusive häktning, inte är reglerad i lag,

d) tillgången till utbildning skiljer sig åt mellan olika häkten.

58. Mot bakgrund av kommitténs allmänna kommentar nr 10 (2007) om barnets rättigheter inom rättskipning för unga lagöverträdare uppmanas konventionsstaten fortsätta sitt arbete med att rättskipningssystemet för unga lagöverträdare fullt ut ska överensstämma med konventionen och andra internationella normer. Konventionsstaten uppmanas i synnerhet att

a) säkerställa att barn som är frihetsberövade omedelbart får skälen till frihetsberövandet och sina rättigheter förklarade för sig på ett sätt som de förstår, i synnerhet rätten att få omedelbar tillgång till en försvarare, rätten att bli undersökt av en oberoende läkare, företrädesvis av någon de själva valt, och rätten att underrätta en anhörig, och konsulära myndigheter om så är lämpligt, samt även säkerställa att ingenting som sägs utan att ett juridiskt biträde är närvarande får användas under rättsprocessen,

b) verka för alternativ till frihetsberövande och häktning och säkerställa att frihetsberövande, inklusive anhållande och häktning i väntan på rättegång, används som sista utväg och under kortast möjliga tid, och att detta regelbundet omprövas av en domare med sikte på att frihetsberövandet ska upphöra,

c) i all relevant lagstiftning införa en begränsning av tidslängden för frihetsberövande i alla miljöer,

d) säkerställa att alla frihetsberövade barn har samma lagstadgade rätt till utbildning.

Brottsoffer och vittnen till brott

59. Kommittén är oroad över att barn, även om de barn som bevitnat våld och andra former av övergrepp i nära relationer har ställning som brottsoffer, inte har ställning som målsägande i rättsprocessen, vilket innebär att de inte erbjuds något eget målsägandebiträde, inte hörs av polisen utan vårdnadshavares medgivande och har svårt att få skadestånd. Kommittén noterar vidare med oro att många rättsprocesser som inbegriper barn som bevitnat brott drar ut på tiden.

60. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten kräver att barnets bästa ska komma i första hand i rättväsendets behandling av barn som utsatts för eller bevitnat brott och**

a) ger lämpligt stöd till barn som utsatts för eller bevitnat brott i hela rättsprocessen, tillsammans med juridiskt ombud, information om och tillgång till skadestånd och ger barn rätt till ställning som målsägande i rättsprocessen,

b) vidtar alla nödvändiga åtgärder för att förhindra att processer som inbegriper barn som utsatts för brott drar ut på tiden.

H. Ratifikation av det fakultativa protokollet om ett klagomålsförfarande

61. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten, i syfte att ytterligare främja uppfyllandet av sitt åtagande om barnets rättigheter, ratificerar det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om ett klagomålsförfarande.**

I. Ratifikation av internationella instrument om mänskliga rättigheter

62. **Kommittén rekommenderar att konventionsstaten, i syfte att ytterligare främja uppfyllandet av sitt åtagande om barnets rättigheter, ratificerar de internationella centrala instrument om mänskliga rättigheter som konventionsstaten ännu inte är part i, nämligen den internationella konventionen om skydd för alla migrantarbetare och deras familjemedlemmar, den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden och det fakultativa protokollet till den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.**

J. Samarbete med regionala organ

63. Kommittén uppskattar konventionsstatens samarbete med Europarådet och Europeiska unionen och rekommenderar att konventionsstaten fortsätter sitt samarbete med Europarådet om genomförandet av barns rättigheter, både i konventionsstaten och i andra av Europarådets medlemsländer.

IV. Genomförande och rapportering

A. Uppföljning och spridning

64. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att de rekommendationer som dessa sammanfattande slutsatser och rekommendationer innehåller fullt ut följs. Kommittén rekommenderar också att den femte periodiska rapporten, konventionsstatens skriftliga svar på frågorna och dessa sammanfattande slutsatser och rekommendationer görs tillgängliga för allmänheten på landets språk.

B. Nästa rapport

65. Kommittén ber konventionsstaten att lämna in sin kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport senast den 1 mars 2021 och att i samband med detta informera om hur man följt upp dessa sammanfattande slutsatser och rekommendationer. Rapporten bör vara utformad i enlighet med kommitténs särskilda riktlinjer för konventionsrapportering som antogs den 1 oktober 2010 (CRC/C/58/Rev.2 och Corr.1) och bör inte överstiga 21 200 ord (se generalförsamlingens resolution 68/268, punkt 16). Om en rapport som överstiger det fastställda ordantalet lämnas in kommer konventionsstaten att uppmanas förkorta rapporten i enlighet med ovannämnda resolution. Om konventionsstaten inte har möjlighet att revidera och lämna in rapporten på nytt kan en översättning av denna för kommitténs behandling inte garanteras.

66. Kommittén ber också konventionsstaten att lämna in ett uppdaterat kärndokument, som inte överstiger 42 400 ord, i enlighet med kraven för det gemensamma kärndokumentet i de harmoniserade riktlinjerna för rapportering inom ramen för de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna, inklusive riktlinjer om det gemensamma kärndokument och de särskilda riktlinjer för konventionsrapportering som antogs i juni 2006 vid det femte gemensamma mötet mellan kommittéerna för de organ som inrättats med stöd av människorättskonventionerna (HRI/GEN/2/Rev.6, kap. I) och generalförsamlingens resolution 68/268 (punkt. 16).